

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

תוכן

- 1.....הלכתא למשיחא.....
- א. והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל ... לא היו צריכין לומר ונכפר להם הדם אלא רוח הקודש מבשרתן אימתי שתעשו ככה הדם מתכפר להם.....1
- ב. פרה שאין השנים פוסלות בה מום פוסל בה.....2
- ג. עגלה ששנים פוסלות בה ... ואין מום פוסל בעגלה.....2
- ד. הניח עליה עודה של שקין פסולה ובעגלה עד שתמשוך ... דילפינן עול עול מעגלה ... למעוטי קדשים דלא פסלה בהו עבודה.....3
- ה. קדשים שמום פוסלת בהן.....4
- 5.....הלכה למעשה.....
- 6.....הלכתא למשיחא.....
- ו. עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה שאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה.....6
- ז. משיכת עול לרחבו טפח.....6
- 7.....הלכה למעשה.....
- ח. כופין ללויה ששכר הלויה אין לה שיעור ... הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק שלשה פרסאות.....7
- ט. כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים.....9

דף מז.

הלכתא למשיחא

א. והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל ... לא היו צריכין לומר ונכפר להם הדם אלא רוח הקודש מבשרתן אימתי שתעשו ככה הדם מתכפר להם

כבר התבאר לעיל דף מה: שלאחר שבית דין של אותה העיר עם כל זקני העיר רוחצין את ידיהן שם במקום עריפתה של עגלה. ואומרים שם בתוך

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מסכת סוטה

הנחל¹ בלשון הקודש (דברים כא פסוק ז) יְדִינוּ לֹא שִׁפְכָה שִׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ, כלומר שלא בא לידנו הנהרג הזה ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוויה, הכהנים אומרים בלשון הקודש פֶּפֶר לְעֹמֶד יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יִקְוָה וְאֵל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עֹמֶד יִשְׂרָאֵל, והולכין להן, והקב"ה מכפר על הדם² שני ונפטר להם הדם.

ב. פרה שאין השנים פוסלות בה מום פוסל בה

מצות פרה³ אדומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע, ואם היתה זקנה כשירה⁴ אלא שאין ממתנין לה שמא תשחיר ותפסל. וכל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה שנאמר (במדבר יט פסוק ב) אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם. ואף ע"פ שהיא כקדשי בדק הבית⁵, הואיל וקראה הכתוב חטאת.

ג. עגלה ששנים פוסלות בה ... ואין מום פוסל בעגלה

¹ בספרי יכול יעלו מן הנחל ויאמרו ת"ל בנחל שתהא ענייתן ואמירתן בנחל. כס"מ שם
² במדרש אנדה הביא שהיתה העגלה מתלעתת והתולעים היו הולכים עד בית הרוצח, והתולעים היו הורגים את הרוצח אם זקני העיר צדיקים והכהנים הגונים, והוא בתרגום יונתן שסומן יד נפקין נחיל דמורגין מגו פרתא דעגלתא נגדין ואזלין עד אתרא דקטולא תמן וסלקין עלוי ואחדין פי דינא זתיה ודיינין זתיה. ומשמע שבית הדין הורגים אותו וצ"ב וכי אפשר להרוג בסימן זה בלי עדים והתראה ועי' נחל איתן סימן י"ב אות י"ג.

³ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א הלכה א ז

⁴ הלכות פרה אדומה פרק א הלכה א

דברי רבינו הללו נראה שזקינה אינה נקראת כי אם ביותר מד' שנים וקשה שהרי בפ"א מהלכות מעה"ק דין י"א כתב והגדולים בבקר עד ג' שנים שלמות מיום ליום כו' יתר על זה הרי הוא זקן אלמא דיתר מג' נקרא זקן וא"כ ה"ה בפרה וי"ל דע"כ אין שיעור שנות הפר שוה לשנות הפרה שהרי פר נקרא מבן ב' שנים ופרה אינה נקראת כי אם מבית שלש וכבר הארכתי בזה לקמן יע"ש וא"כ כשם שבפר ששנותיו מתחילין מבן ב' אינו נקרא זקן עד שיעברו עליו שתי שנים שהוא שיהיה מבן ג' ואילך הכי נמי בפרה ששנותיה מתחילין מבית ג' אינה נקראת זקנה עד שיעברו עליה ב' שנים דהיינו שתהיה מבית ד' שנים ואילך. והנה בעיקר הדין דפרה הזקנה כשירה ואילו בשאר הקרבנות קי"ל דהזקן פסול לקרבן וכמ"ש רבינו בפ"א מהלכות מעה"ק ובפ"ב מהלכות איסורי מזבח דין ו' נראה שהטעם הוא משום דפרה אינה קדשי מזבח כי אם קדשי בדק הבית. וא"כ אין לנו לומר שפוסל כי אם מום דכתיב בהדיא אבל זקן אף על גב דממעטינן ליה מקרא וכדאיתא בסוף פ"ו דבכורות מ"מ כיון דאין פסולו מהמת מום כשר לפרה. משנה למלך שם ועיי"ש שהאריך עוד ועיין מעשה רקח ⁵ מש"ה איצטריך קרא לומר אשר אין בה מום אף על גב דכל הקרבנות צריך שלא יהיה בהם מום משום דסד"א כיון שהיא קדשי ב"ה לא יהיה מום פוסל בה קמ"ל. משנה למלך שם.

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

מַסְכַּת סוּטָה

עגלה ערופה⁶ דוקא בת שתי שנים או פחות, אבל אם היתה בת שתי שנים ויום אחד⁷ פסולה, וכבר התבאר לעיל דף מה: שאין המומין פוסלין בה, ואעפ"כ אם היתה טריפה פסולה⁸, כפרה נאמר בה בקדשים.

ד. הניח עליה עודה של שקין פסולה ובעגלה עד שתמשוך ... דילפינן עול עול מעגלה ... למעוטי קדשים דלא פסלה בהו עבודה

יתירה פרה⁹ על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנאמר (במדבר שם פסוק ב) **אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל וּבַעֲגָלָה עֶרּוּפָה** אומר שנ' (דברים שם פסוק ג) **אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל מָה עוֹל הָאֱמֹר בַּעֲגָלָה**, עשה שאר עבודות בעול, אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודות בעול, לפיכך נתן עליה כסות של שקים פסולה.

כל העבודות פוסלות¹⁰ את העגלה כמו¹¹ שפוסלין בפרה אדומה, שנ' (דברים שם פסוק ג) **אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בְּעַל**. ולמה נאמר **בְּעַל** מאחר שנאמר **אֲשֶׁר לֹא עָבַד בָּהּ** שהוא כולל העול עם שאר עבודות, שהעול פוסל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה, אולם בשונה מפרה כיון שמשכה בעול טפח נפסלה אף על פי שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה, אבל לא משכה לא נפסלה, ושאר עבודות אינן פוסלין אלא עד שעת מלאכה¹².

⁶ רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק י הלכה ב

⁷ קשה קצת מאי איריא יום אחד, אפילו שעה אחת תפסל, שהרי בפרק א' דמעשה הקרבנות הל' י"ג פסק רבינו, דאם הוסיף על גבולו שעה אחת נפסל, ויש לומר דלא נאמר בן אלא היכא דקים לן דבעי איהו גופיה אותו הזמן, כגון שכתוב בתורה כבש בן שנתו וכיוצא, משא"כ בעגלה ערופה שאין אנו יודעים בת כמה היא, אלא מדכתיב עגלת בקר דרשו ז"ל שסמוכה לבקר שהיא בת ג' שנים, וזאת בת שתיים, מעתה דין הוא שלא תפסל בשעות אלא עד שתבוא לכלל שם פרה, דהיינו יום אחד דחשיב שנה בכמה מקומות. מעשה רקח

⁸ ירושלמי שם, אלא שמשמע שם שלפ"ז מחוסרת אבר פסולה ויש לתמוה למה השמיטו רבינו. כס"מ שם, אולם אפשר רבינו למדו מהבבלי כמש"כ באור שמח ובמים חיים, עיין חולין יא. אתיא מעגלה ערופה דאמר רחמנא הערופה כשהיא שלמה תיהוי וליחוש דלמא טרפה היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא. ועיין מעשה רקח כיון דפסול הטריפה ממעם שאינה שלימה [מכ"ש] למחוסרת אבר, ודבר זה למדתי מתורתו של המבי"ט בקרית ספר ז"ל עיין עליו. ועיין מרכה"מ שדן להכשיר מחוסרת אבר.

⁹ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א הלכה ז

¹⁰ רמב"ם רוצח פרק י הלכה ב ג

¹¹ ולכאורה יש לדקדק כיון דבתורה מבואר איסור עבודה למה לי למוד מפרה ונראה דבא לומר דקרא דלא עובד הוא לעכב ולא למצוה דילפינן מפרה דכתיב בה חוקה וכן הוא מבואר בירושלמי דפ' עגלה ערופה. אברהם יגל שם

¹² והנה המדקדק בדברי רבינו יראה דבעבודות עגלה לא בעינן משיכה, דלא זכר משיכה כי אם בעול אבל גבי שאר עבודות כתב אבל שאר עבודות אין פוסלות אלא עד שעת מלאכה ולא כתב עד שימשוך בשעת

הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

מַסְבֵּת סוּטָה

ה. קְדָשִׁים שְׁמוֹם פּוֹסֵלֶת בָּהֶן

מצות עשה¹³ להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנאמר (ויקרא כב פסוק כא) תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן זו מצות עשה. שמי חייב את עצמו להקריב קרבן, להביא קרבן תמים, בלי מום. חיוב זה אוסר להקריב קרבן בעל מום, בין כשהמום קדם להקדשת הקרבן בין כשקדמה הקדשת הקרבן למומו¹⁴. ואפילו אם נעשה בעל מום לאחר שחיתת הקרבן, לפני קבלת הדם אסור להקריבו¹⁵.

והשוחט¹⁶ בעל מום לשם קרבן¹⁷ לוקה ושחיתתו נבילה¹⁸ שהרי נאמר בבעלי מומין לא תקריבו אלה לה', ומפי השמועה למדו שזה אזהרה לשוחט. וגם השוחט פרה אדומה בעלת מום לוקה משום לאו זה¹⁹.

מלאכה. הן אמת דבקרא מבואר דלא בעי משיכה כי אם בעול אך מסוגיא דפ' עגלה ערופה מבואר דאף שאר עבודות נמי בעי משיכה שכן אמר ר' יהודה הניח עליה עורה של שקין פסלה ובעגלה עד שתמשוך והוא מוסכם דאין מי שחולק עליו גם המקשה שהקשה עליו מהברייתא מודה לו בזה דעגלה בעי משיכה ולא הוקשה לו אלא בחלוקת פרה נמי דבעי משיכה והתימה על מרן ז"ל שלא הרגיש בזה. ונ"ל דס"ל לרבינו ורש"י ז"ל דכיון דמתני' דעגלה ערופה משמע מינה דלא בעינן משיכה בעגלה כאמור וקו"ל הלכה כסתם משנה ומה גם דמבואר בגמ' דר"י לא ס"ל כוותיה דקאמר משיכת עול לרחבו טפח ועדיין צריכין למודעי גבי שאר עבודות משא בכמה כיון דאין למשא שיעור אלא ודאי ס"ל דלא בעי משיכה אלא בעול גם ממאי דבעי משיכת עול בכמה נראה דלא בעי משיכה אלא בעול גם מהירושלמי מבואר דכולהו אמוראי ס"ל דלא בעי משיכה אלא בעול עיין שם דפליגי במשיכת העול דמר סבר דלא בעי משיכה אלא בחידוש שהוא שלא לדעת דבדעת הוי כשאר עבודות דלא בעי משיכה ומר סבר דכיון דגזירת הכתוב היא דבעי משיכה בעול לא שנא ואוקמה בגמ' שם דפליגי בפלוגתא דר"י ורבנן ומאן דסבר דלא בעי משיכה אלא בחידוש ס"ל כרבנן ואדחכי פסק רבינו כוותיה ולכך כתב כיון דמשכה בעול טפח נפסלה אף על פי שלא חרש בה וכו' הרי מבואר דלא הזכיר משיכה אלא לגבי שלא לדעת דמפרש רבינו ז"ל שלא בשעת מלאכה ודו"ק.

¹³ רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק א הלכה א

¹⁴ עיי' חולין קל ע"א, ורמב"ם איסורי מזבח פ"ב ה"ו.

¹⁵ זבחים כה ע"ב [ורש"י], ונלמד ממה שנאמר (ויקרא ד ה) "ולקח מדם הפר", פר שהיה כבר, שצריך שיהא שלם בשעת קבלת הדם כבשעת שחיטה. ונפסק ברמב"ם פסולי המוקדשין פ"א הכ"ט. ועיי' תוס' יומא נ א ד"ה ואת.

¹⁶ ודוקא השוחט אבל הבעלים אם אחר שחט אינו לוקה (ערוה"ש העתיד איסורי מזבח סי' נ סעי' יד)

¹⁷ עיין בחי' הגר"ז תמורה ז ע"א וכן עיין באור שמח איסורי מזבח כאן ה"ד שפירש במה שכתב הרמב"ם "השוחט בעל מום לשם קרבן" דהקדיש בעל מום ושחטו לוקה על ההקדש ועל השחיטה, לכן כיון שהקדישו כשהוא בעל מום לא חלה קדושה עליה והרי הוא חולין גמורים, ואם שוחטו סתם הוא שוחט חולין בעזרה, ולא שייך כלל לחייבו משום שוחט בעל מום אם לא בפירש ששוחטו לשם קרבן וע"ז לוקה.

¹⁸ כיון דעבר אמימרא דרחמנא ולהפוסקים (עיין שער המלך הל' גירושין פ"ג הי"ט) כרבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני א"כ שחיתתו נבילה, ומטמאה כנבילה דהוי כנתנבלה בשחיטה ובצל"ח פסחים ע"ג ע"א שכתב בפשיטות דהשוחט בעל מום שחיתתו נבילה, ועיין בשו"ת נודע ביהודה תניינא (סי' ט') שבניו הרבנים פלפלו בדבריו (מנחת חינוך מצוה רפט אות ה)

¹⁹ מנחת חינוך מצוה רפה אות ג

הלכה למעשה ולמשיחא בדף היומי

מסכת סוטה

ואינו חייב²⁰ אלא בקדשי מזבח אבל שוחט קדשי בדק הבית במומם אינו חייב.

וכן כהן²¹ הזורק²² דם בעלי מומין על המזבח לוקה, שהרי נאמר בהן לא תקריבו לי' מפי השמועה למדו שזה אזהרה לזורק, אבל המקבל הדם אינו לוקה. ודוקא בדם הנזרק על גבי המזבח אבל הזורק דם פרה אדומה בעלת מום על המיטה אינו לוקה משום לאו זה²³.

וכן²⁴ כהן המקטיר²⁵ בזית²⁶ מאימורי בעלי מומין, או איברי עולה על המזבח לוקה, שנאמר ואשה לא תתנו מהם על המזבח אלו החלבים, נמצאת למד שאם הקדיש בעל מום ושחטו זורק דמו והקטיר אימוריו לוקה ארבע מלקיות.

הלכה למעשה

ומלבד איסור העשה עוד יש בו לאו בהקדשתו²⁷ שנאמר (שם פסוק כ) פֶּלֶאֱשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרִצּוֹן יִהְיֶה לָכֶם, וכל המקדיש בהמה שיש בה מום לגבי המזבח עובר בלא תעשה, ולוקה על הקדשו כיון שע"י דיבורו

²⁰ בסף משנה ומשנה למלך שם

²¹ רמב"ם איסורי מזבח פ"א ה"ד ערוך השולחן העתיד איסורי מזבח סי' נ סעי' ב

²² ודוקא כהן הזורק אבל הבעלים אינו לוקה (ערוה"ש העתיד איסורי מזבח סי' נ סעי' יד)

²³ ואף דחמאת קריא רחמנא, מכל מקום לכמה מילי לא דמיא לקדשים, וכאן אפשר הקפידה תורה על המזבח דוקא אבל הזאות הללו היו בחוץ. מנחת חינוך מצוה רפח אות א

²⁴ רמב"ם איסורי מזבח פ"א ה"ד מנחת חינוך מצוה רצ אות ב

²⁵ ודוקא המקטיר אבל הבעלים אינו לוקה אמנם עכ"פ ודאי עוברים הבעלים משום לפני עור לא תתן מכשול (ל"ת רצט) ואפילו אם הכהן מויד עכ"פ הבעלים הוה מסייע ידי עוברי עברה (ערוה"ש העתיד איסורי מזבח סי' נ סעי' יד) ועיין מש"כ בזה ל"ת צג

²⁶ כמבואר ברמב"ם בפ"ה מאיסורי המזבח ה"ב, (ובפי"ד מפסולי המוקדשין ה"י) דאין הקטרה פחותה מכזית.

²⁷ רמב"ם שם הלכה ב

הלכה למעשה ולמשיחא ברך היומי

מסכת סוטה

יוצא מחול לקודש²⁸. וכן המקדיש פרה אדומה שיש בה מום לוקה משום לאו זה²⁹ ואפילו בזמן הזה, עבר על לאו זה³⁰.

הלכתא למשיחא

ו. עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה שאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה

כבר התבאר שיתירה פרה³¹ על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנאמר (במדבר שם פסוק ב) **אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל וּבַעֲגָלָה עֲרוּפָה** אומר שני (דברים שם פסוק ג) **אֲשֶׁר לֹא עֲבָד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מִשְׁכָּה בָּעַל מִה עוֹל** האמור בעגלה, עשה שאר עבודות בעול, אף עול האמור בפרה יפסול בה שאר עבודות בעול, אלא שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה, כיצד קשר עליה העול אף על פי שלא חרש בה ולא משכה פסולה, דמלאכת עול האמורה בה, אשר לא עלה עליה לחודה ואפילו שלא משכה³², הכניסה לדוש אינה נפסלת עד שידוש בה וכן כל כיוצא בזה, רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה, ועבר בה את הנגה, קפל עליה את המוסירה, נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקים פסולה.

ז. משיכת עול לרחבו טפח

²⁸ ולהכי לא הוי לאו שאין בו מעשה שאע"ג שאינו אלא דיבור עכ"פ כיון שע"י דיבורו אתעביד מעשה שיוצא מחול לקודש חשיב יש בו מעשה ערוך השולחן העתיד שם סי' נ סעי' ד בשם הלח"מ ועיין מנחת חינוך מצוה רפה אות ד שכתב "ובאמת משכחת לה גם בלאו הזה דלא יהיה קדוש אלא במעשה ולוקין עליו, כגון שני שעירי יום הכיפורים שהגריל עליהם ואחד הוא בעל מום, ושם לא משכחת שיהיה קדוש בפה רק על ידי הגרלה, עיין ביומא מ' ע"ב הגורל עושהו חמאת ואין השם עושהו חמאת, וכן פסק הרמב"ם פ"ג מעבודת יום הכיפורים ה"ג דהגרלה מעכבת, א"כ אין לך מעשה גדול מזה, וקודם שהגריל בודאי אינו חייב משום בל תקדיש לדברי הכל כמבואר בתמורה ו' ע"ב, א"כ אם הגריל על בעל מום חייב מלקות משום בל תקדיש" ועיי"ש אות ה

²⁹ מנחת חינוך מצוה רפה אות ב והביא מהראב"ד פ"א דפרה אדומה ה"א שכתב להדיא דאסור להקדיש פרה בעלת מום.

³⁰ חינוך רפה

³¹ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק א הלכה ז

³² כסף משנה שם. ובאחרונים הקשו דמתבאר מן הסוגיית דמאן דיליף ג"ש ס"ל דפרה נמי בעי משיכה כמו בעגלה וא"כ כיון דפסק כמאן דאמר מג"ש איך פסק דבפרה בעליה סני, ובס' לחם יהודה ז"ל תירץ דסוגיא דלעיל ס"ל כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא והא דתנאי היא ס"ל דון מינה ומינה והוא דרך הריף עיין עליו. ובאחרונים תי' כל אחד כדרכו והעיקר שלשון הקרא בפרה אשר לא עלה הוא לעלייה לחוד ובעגלה להדיא איתא משיכה וגזירה שוה אינה אלא להשוותם לעבודה ולא לאפוקי מפשטא דקרא, ועיין מעשה רקח.

הלכה למעשה ולמשיחא ברך היומי

מסכת סוטה

כל העבודות פוסלות³³ את העגלה כמו³⁴ שפוסלין בפרה אדומה, שנ' (דברים שם פסוק ג) **אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מְשַׁכָּה בָּעֵל**. ולמה נאמר **בָּעֵל** מאחר שנאמר **אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ** שהוא כולל העול עם שאר עבודות, שהעול פוסל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה, אולם בשונה מפרה כיון שמשכה בעול טפה נפסלה אף על פי שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה, אבל לא משכה לא נפסלה, ושאר עבודות אינן פוסלין אלא עד שעת מלאכה³⁵.

דף מו:

הלכה למעשה

ח. כופין ללויה ששכר הלויה אין לה שיעור ... הרב לתלמיד עד עיבורה של עיר חבר לחבר עד תחום שבת תלמיד לרב אין לו שיעור וכמה א"ר ששת עד פרסה ולא אמרן אלא רבו שאינו מובהק אבל רבו מובהק שלשה פרסאות

³³ רמב"ם רוצח פרק י הלכה ב ג

³⁴ ולכאורה יש לדקדק כיון דבתורה מבואר איסור עבודה למה לי למוד מפרה ונראה דבא לומר דקרא דלא עובד הוא לעכב ולא למצוה דילפינן מפרה דכתיב בה חוקה וכן הוא מבואר בירושלמי דפ' עגלה ערופה. אברהם יגל שם

³⁵ והנה המדקדק בדברי רבינו יראה דבעבודות עגלה לא בעינן משיכה, דלא זכר משיכה כי אם בעול אבל גבי שאר עבודות כתב אבל שאר עבודות אין פוסלות אלא עד שעת מלאכה ולא כתב עד שימשוך בשעת מלאכה. הן אמת דבקרא מבואר דלא בעי משיכה כי אם בעול אך מסוגיא דפ' עגלה ערופה מבואר דאף שאר עבודות נמי בעי משיכה שכן אמר ר' יהודה הניח עליה עורה של שקין פסלה ובעגלה עד שתמשוך והוא מוסכם דאין מי שחולק עליו גם המקשה שהקשה עליו מהברייתא מודה לו בזה דעגלה בעי משיכה ולא הוקשה לו אלא בחלוקת פרה נמי דבעי משיכה והתיימה על מרן ז"ל שלא הרגיש בזה. ונ"ל דס"ל לרבינו ורש"י ז"ל דכיון דמתני' דעגלה ערופה משמע מינה דלא בעינן משיכה בעגלה כאמור וק"ל הלכה כסתם משנה ומה גם דמבואר בגמ' דר"י לא ס"ל כוותיה דקאמר משיכת עול לרחבו טפה ועדיין צריכין למודעי גבי שאר עבודות משא בכמה כיון דאין למשא שיעור אלא ודאי ס"ל דלא בעי משיכה אלא בעול גם ממאי דבעי משיכת עול בכמה נראה דלא בעי משיכה אלא בעול גם מהירושלמי מבואר דכולהו אמוראי ס"ל דלא בעי משיכה אלא בעול עיין שם דפליגי במשיכת העול דמר סבר דלא בעי משיכה אלא בחידוש שהוא שלא לדעת דבדעת הוי כשאר עבודות דלא בעי משיכה ומר סבר דכיון דגזירת הכתוב היא דבעי משיכה בעול לא שנא ואוקמוה בגמ' שם דפליגי בפלוגתא דר"י ורבנן ומאן דסבר דלא בעי משיכה אלא בחידוש ס"ל כרבנן ואדהכי פסק רבינו כוותיה ולכך כתב כיון דמשכה בעול טפה נפסלה אף על פי שלא חרש בה וכו' הרי מבואר דלא הזכיר משיכה אלא לגבי שלא לדעת דמפרש רבינו ז"ל שלא בשעת מלאכה ודו"ק.

הנה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

מסכת סוטה

מצווה³⁶ ללוות האורח³⁷ כשיוצא מביתו לדרכו ויזהר ללוותו לכל הפחות ד' אמות³⁸, ואם אין האורח יודע בטוב את הדרך, מצווה רבה ללוותו ולהראות לו לאן ילך, ואם אינו יכול לכל הפחות יברר לו הדרך הנכונה כדי שלא יכשל בה³⁹. וצריך בעה"ב המלוה לעמוד במקומו עד שיתעלם האורח מעיניו⁴⁰.

וכמה שיעור לוויה שחייב אדם בה הרב לתלמיד עד עבודה של עיר, והאיש לחבירו עד תחום שבת, והתלמיד לרב עד פרסה, ואם היה רבו מובהק עד שלש פרסאות. ובימינו מקילין העולם בזה כיון שמוחלין על זה אבל עכ"פ יש לילך עמו עד השער או לפחות ד' אמות, כיון שעל עיקר מצות לוויה שלא ילוהו כלל אין לו למחול אבל על שיעור הלוויה יש בידו למחול⁴¹.

בשמלוה האורח מצוה ליתן לו אוכל וצידה לדרך⁴².

אסור לאורח למחול על מצוות לוויה אבל יכול למחול בשיעור הלוויה, דהיינו שימחל שלא ילווהו בעה"ב יותר מד' אמות.

³⁶ וז"ל הרמב"ם פ"ד מאכל ה"ב "שכר הלוויה מרובה מן הכל והוא החק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה מאביל עובדי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה שנאמר וירא והנה שלשה אנשים ולוויים יותר מהכנסתן אמרו חכמים כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים" וכגמ' סוטה מו ב' "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו וכי על לבנו עלתה שב"ד שופכין דמים אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוויה"

³⁷ אהבת חסד ח"ג פ"א

³⁸ ברמב"ם שם ח"ג "אפילו המלוה את חבירו ארבע אמות יש לו שכר הרבה

³⁹ ברמב"ם שם "ובית דין היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאילו שפכו דמים" והיינו דוקא כשאין הדרכים מסומנים ויש סכנת ליסמים וחיות אבל בימינו שהדרכים מיושבים אין בכלל זה אבל עכ"פ צריך לברר לו הדרך שזהו עיקר המצווה כדמוכח בגמ' מדכתיב שופטים א' פס' כ"ד-כ"ו "וראו השומרים איש יוצא מן העיר וכו' ועיין במהרש"א שם (אהבת חסד שם)

⁴⁰ בחזקוני דברים כ"א פס' ז' "ועינינו לא ראו מכאן למלוה חבירו שצריך לעמוד במקומו עד שיתעלם מעיניו"

⁴¹ ומה שמקילין העולם בזה עיין חו"מ תכ"ז בסמ"ע ס"ק י"א דהאידנא מוחלין על זה אבל עכ"פ יש לילך עמו עד השער או לפחות ד' אמות והקשה באהבת חסד בהנה"ה שם דבגמ' סוטה מו ב' איתא "אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים" משמע דאסור למחול על לוויה וכתב לחלק דאמנם על עיקר מצות לוויה שלא ילוהו כלל אין לו למחול אבל על שיעור הלוויה יש בידו למחול וראיה מהא דאיתא התם "אמר רב יהודה אמר רב כל המלוה את חבירו ארבע אמות בעיר אינו ניזוק רבינא אלויה לרבא בר יצחק ד' אמות בעיר מטא לידה היזיקא ואיתציל" וע"כ איירי במחל דאל"כ אמאי לא ליווהו לפחות עד עיבורה של עיר [נוצע"ק דילמא הא דאיתא בגמ' "כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים" היינו דווקא במקום סכנה דע"ז אסור לו למחול אבל במקום דאין סכנה כלל ויודע הדרך דילמא יכול למחול אף על עיקר מצוות לוויה וע"כ הוא דהא בלויה ע"כ איכא שני דינים א. משום כבוד האורח והראיה דיש חילוק בין רבו לרבו מובהק לסתם חבירו ב. משום הסכנה דלהכי ב"ד מתקנין שלוחים וכדאיתא בגמ' שם וכמש"כ שם באהבת חסד עצמו וא"כ במקום דאין סכנה ודאי יכול למחול על כבודו כדאיתא ביו"ד רמ"ב סעי' ל"ב דאפי' רבו מובהק שמחל על כבודו מחול וא"צ ללוותו כלל ועיין במהר"ל נתיב החסד פ"ה ולהדיא משמע דעיקר לוויה משום סכנה "והיה מרמו לו כאשר הגיעו לצנייתא דבבב, ששם אין צריך לוויה כ"כ ומשם היה חוזר למקומו" וצל"ב]

⁴² שם באהבת חסד כ"ה במנורת המאור וכ"מ בגמ' שם "אלא לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות".

הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֶף הַיּוֹמִי

מַסַּכְת סוּטָה

כּוּפִין ללוות כּדֶרֶךְ שְׂכּוּפִין לַצְדָקָה⁴³.

י"א⁴⁴ שְׁחֹבֶת הַלוּיָהּ אֵינָה רַק לַאֲוֶרַח אֲלָא לְכָל יוֹצֵר לְדֶרֶךְ אֲפִילוּ לְמִי שֶׁהוּא בֶן אוֹתָהּ עִיר מִצְוָה ללוותו.

ט. כָּל שְׂאִינוּ מַלּוּהַ וּמִתְלָוָה כְּאִילוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים

שְׂכָר הַלוּיָהּ⁴⁵ מְרֻבָּה מִן הַכֹּל, וְהוּא הַחֵק שֶׁחֲקָקוּ אֲבֵרָהֶם אֲבִינוּ וּדְרֶךְ הַחֶסֶד שֶׁנִּהְיָ בָּהּ, מֵאֲכִיל עֹבְרֵי דְרָכִים וּמַשְׁקָה אוֹתָן וּמַלּוּהַ אוֹתָן, וּגְדוּלַּת הַכִּנְסָת אוֹרְחִים מִהַקְבֵּלֶת פְּנֵי שְׂכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר וִירָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, וְלוֹוִיִּים יוֹתֵר מִהַכִּנְסָתָן, אֲמָרוּ חֲכָמִים כָּל שְׂאִינוּ מַלּוּהַ כְּאִילוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים.

⁴³ שֵׁם בִּשְׁם גַּמ' סוּטָה מו' ב' וּבְרַמְבַּ"ם שֵׁם ה"ג

⁴⁴ וְעַכְ"ו נִלְעַנֵּד כִּי "אוֹרַח" שֶׁנִּקְטָו לֹא דוּקָא, אֲלָא לְכָל יוֹצֵא לְדֶרֶךְ וְאִפִּי לְמִי שֶׁהוּא בֶן אוֹתָהּ עִיר שֶׁהוּא יוֹצֵא מִמֶּנָּה יֵשׁ מִצְוָה ללוותו. שֶׁהָרִי תִּנְיִן לַעֲנִין עֲגִלָּה עֲרוּפָה (סוּטָה מ"ו ב'), יִדְּיָנוּ לֹא שֶׁפָּכָה וְגו' וְכִי עַל לִבְנוּ עֲלֵתָהּ שְׂבִי"ד שׁוֹפְכִין דָּמִים אֲלָא לֹא בֹא לִידְיָנוּ וּפְטָרְנוּהוּ בְּלֹא מְזוּנָה וְלֹא רִאיוֹנוֹהוּ וְהִנְחָנוֹהוּ בְּלֹא לֹוִי' ע"כ. וְכ"ה בְּרַמְבַּ"ם (פ"ט מ"ה רִּוּצָה ה"ב) וּבִסְמ"ג (עֲשִׂין ע"ח), וְלֹא חִילְקוּ בֵּין אִם הִנְהַרְגָה הִי בֶן עִיר הַקְּרֹבָה אוֹ שֶׁהִי בֶן עִיר אַחֶרֶת שֶׁנִּזְדַּמְּן לַהֲתֵם כְּאוֹרַח עֹבֵר, אֲלָא וּדְאִי שְׂאִין לַחֲלֹק בְּהַכִּי, וְלַעֲוֹלָם אוֹמְרִים בִּי"ד שֶׁל עִיר הַקְּרֹבָה כֵּן. וּמוֹכַח שֶׁגַּם לִבֶּן עִיר אֵיכָא חֹבֶה ללוותו. גַּם הָרִי אֲמָרוּ (בְּרַאשִׁית רַבָּה פל"ה אוֹת ג') כִּי אַחֵר יִיד שֶׁכִּבְשׁוּ וְחִלְקוּ כִּשְׁחֹזְרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גַּד לַמְּקוֹמָם לַיּוֹם יְהוֹשֻׁעַ עַד הִירְדֵן ע"ש. אִם כִּי בְּנֵי רְאוּבֵן וְגַד מְכִירִים הָיוּ הַמְּקוֹם שִׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ, שֶׁהָרִי הִתְעַכְּבוּ שָׁם זִמָּן רַב כְּמוֹ יְהוֹשֻׁעַ. – וְעִי' דַּעַת זִקְנִים לְבַעֲלֵי הַתּוֹס' (פ' וִישְׁלַח ל"ב ל"ג) עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי אֵת גִּיד הַנֶּשֶׁה, ד"א עַל כֵּן שֶׁעָשׂוּ בְּנֵי שְׁלֹא כְּהוֹנֵן שֶׁהִנִּיחוּהוּ (לִיעֲקֹב אֲבִיהֶם) לִלְכֹּת יַחֲדֵי וְלֹא עָשׂוּ לוֹ לֹוִי' וְהוֹזֵק עַל יָדָם בְּגִיד הַנֶּשֶׁה לִכְן אֲסָר לָהֶם הַקֶּבֶ"ה גִּיד הַנֶּשֶׁה כְּדִי שִׁיִּהְיוּ זֹהֲרִין בְּמִצְוֹת לֹוִי' מִשֵּׁם וְאִילָךְ, לְכַךְ הוֹזָהָר יַעֲקֹב ללוות את יוֹסֵף בְּנוֹ כִּשְׁשֹׁלָחוֹ אֶל אֲחִיו עַכ"ל. וְהָרִי יוֹסֵף מַעֲרִיר וּמִמְקוֹם מְגוּרוֹ יֵצֵא וְאִפִּי"ה הוּא שִׁיִּכָּא גְבִי' מִצְוֹת לֹוִי'. שׁוֹ"ת בַּצֵּל הַחֲכָמָה חֲלֹק ד' סִימָן לֵה